

Öğretmenlerin Gözünden Ötekini Düşünme: Özgecilik (Diğergamlık)

Teachers' Perspectives on Considering the Other: Altruism (Selflessness)

Sevgi KOÇ¹

Özet

Özgecilik (diğergamlık) en azından bir diğer kişiye yararlı olabilen, gönüllü gerçekleştirilen, kişinin hemen bir ödül elde etme beklentisi ile güdülenmeyen bir davranış olarak kabul edilmektedir. Süreç veya olaydan fayda gören/görecek kişinin ödülü için, fayda sağlayan davranışı sergileyen kişinin kendisini düşünmeden harekette bulunmasıdır. Özgeci eylemlerin toplumun gelişmesinde ve evrensel ahlak ilkeleri bağlamında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, özgecilik (diğergamlık) değerine ilişkin olarak öğretmenlerin ne düşündükleri öğretmenlerin gözünden ele alınarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseninde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 31 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler özgecilik (diğergamlık) denilince hiçbir karşılık beklemeden iyilik yapmak, herhangi bir çıkar gözetmeksizin yardım etmek, koşulsuz fedakârlık ve başkalarını düşünmek olarak algıladıkları görülmüştür. Öğretmenler özgeci (diğergam) insanların empatik, fedakâr, başkalarının iyiliğini düşünen, yararlı, alçakgönüllü, yardımsever, bencil olmayan, anlayışlı, iyi niyetli, hümanist, sorumluluk sahibi, merhametli, sabırlı, ahlaki değerleri önemseyen, adalet duyguları gelişmiş, başka insanların ve toplumun sorunlarına duyarlı ve hoşgörülü olma gibi özelliklere sahip olduklarını düşünmektedirler. Öğretmenlere göre özgecilik (diğergamlık) insanların kendilerini daha anlamlı hissetmelerini sağlar, topluma örnek teşkil etmesi açısından önemlidir. Öğretmenlere göre özgeci (diğergam) olmanın ilişkilerin güçlenmesi, duygusal ve ruhsal gelişim, toplumsal dayanışma, iç huzurun sağlanması, manevi tatmin, güvene dayalı ilişkiler kurma, ruh sağlığının güçlenmesi ve vicdani rahatlık sağlamaya yönelik faydaları bulunmaktadır. Eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmanın sorumlulukla, onurlu olmakla, insanlara saygıyla, fedakârlıkla, yardımlaşmayla, empati kurarak ve rol model olmakla sağlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özgecilik (diğergamlık), Öğretmenler, Nitel Araştırma, Fenomenoloji

Abstract

Altruism (also known as selflessness) is considered a behavior that is voluntarily carried out, can be beneficial to at least one other person, and is not motivated by an immediate expectation of reward. It involves acting without self-interest for the benefit or reward of the person who gains from the process or event. It can be said that altruistic actions hold an important place in the development of society and within the context of universal moral principles. This study aims to examine teachers' perspectives on the value of altruism (selflessness) from their point of view. The research was conducted using the qualitative research method of phenomenology. The study group consists of 31 teachers. Data were collected through semi-structured interview forms. The content analysis method was used to analyze the data obtained. According to the research results, teachers perceive altruism as doing good without expecting anything in return, helping without seeking personal gain, unconditional sacrifice, and thinking of others. Teachers believe that altruistic (selfless) individuals possess qualities such as empathy, self-sacrifice, consideration for the well-being of others, helpfulness, humility, generosity, unselfishness, understanding, goodwill, humanism, a sense of responsibility, compassion, patience, valuing moral principles, a strong sense of justice, sensitivity to the problems of others and society, and tolerance. According to teachers, altruism allows individuals to feel more meaningful and is important as it sets an example for society. They also believe that being altruistic contributes to strengthening relationships, emotional and spiritual development, social solidarity, inner peace, spiritual satisfaction, building trust-based relationships, improving mental health, and providing moral ease. It was concluded that being altruistic in educational settings can be achieved through responsibility, dignity, respect for others, self-sacrifice, cooperation, empathy, and serving as a role model.

Keywords: Altruism (selflessness), Teachers, Qualitative Research, Phenomenology

¹ Doçent Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van/Türkiye, sevgikoc@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3023-4102

Extended Abstract

Introduction

The word altruism originates from the Latin root “alteri” (the other) and was coined by the French philosopher Auguste Comte in the 19th century. Comte used the term “altruisme” as the opposite of selfishness (egoism) and defined it as a moral principle in which an individual places the well-being of others above their own interests (Comte, 1875). He stated that individuals acting according to egoism tend to seek personal gain and satisfaction, thus indicating a contrast between altruism and egoism. This term later spread into fields such as philosophy, psychology, economics, and biology, becoming a concept describing the tendency of individuals to help others without regard for personal benefit. Leeds (1963) defines altruism as voluntary behavior that is beneficial to at least one other person and is not driven by an expectation of immediate reward. Hoffman (1979) described altruism as behaviors such as helping or sharing that support the well-being of others without conscious consideration of personal gain, while Monroe (1996) defined it as behavior that aims to benefit others, even at the risk of personal sacrifice. The most popular conceptualization of altruism is that the person performing the beneficial act does so without self-interest, even though the beneficiary gains a reward. Simply put, this means helping others without expecting any reward or personal benefit (Karadağ and Mutağçılar, 2009).

Method

This study was conducted using a qualitative research method to determine teachers’ perceptions of the concept of altruism. Qualitative research aims to understand a phenomenon from the participants’ perspective (Merriam & Grenier, 2019). This research followed a phenomenological design, one of the qualitative research methods. Phenomenology refers to the experiences of individuals or a specific group regarding a phenomenon (Christensen, Johnson, & Turner, 2015). In this study, the aim was to identify perceptions of altruism through the lens of teachers.

The study group consisted of teachers from various branches working during the 2024-2025 academic year. Teachers were selected through maximum variation sampling and came from different genders, branches, years of seniority, and schools with varying socio-economic characteristics. The aim of maximum variation sampling is to reflect the widest possible diversity within the sample (Yıldırım & Şimşek, 2006). The data obtained were analyzed using qualitative analysis techniques, specifically content analysis. The main goal in content analysis is to reach concepts and relationships that can explain the collected data. Essentially, this involves grouping similar data under concepts and themes and interpreting them in a way that is understandable to the reader (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Findings & Discussion

The interviews with teachers revealed that the concept of altruism was defined as doing good without expecting anything in return, helping without personal gain, prioritizing societal interests over individual ones, unconditional sacrifice, and caring for others. Teachers associated altruism with prioritizing societal interests, unconditional sacrifice, and the ability to empathize with others’ problems. The majority of teachers stated that altruism meant doing good without expecting a return, the desire to be useful without seeking personal gain, and being motivated by internal rather than external factors. These definitions align with those of Hoffman (1979) and Monroe (1996), who describe altruism as behavior that benefits others without considering personal interests, even if it involves a risk of sacrifice.

Teachers highlighted that altruistic individuals are empathetic, self-sacrificing, considerate, helpful, humble, generous, unselfish, understanding, kind-hearted, humane, responsible, compassionate, patient, respectful of moral values, justice-oriented, sensitive to societal issues, place others' interests above their own, love unconditionally, and are tolerant. According to Kemal Sayar, altruism is considering the well-being of others even when it brings no benefit or even contradicts our own interests. Altruism involves turning toward the good of others as an end in itself and helping others without any ulterior motives (Livaneli & Göksel, 2020). This study found that teachers perceive themselves as having such altruistic characteristics.

According to teachers, altruism enables individuals to feel more meaningful, serves as a societal example, increases empathy and sensitivity toward others, contributes to societal development and improvement, is important for forming a sharing society, social order, unity and solidarity, a peaceful world, and strengthens trust, cooperation, and empathy among individuals—ultimately helping to create a better society.

Teachers believe that altruism in educational environments can be fostered through responsibility, honor, respect, sacrifice, collaboration, empathy, role modeling, creating a fair environment, family and adult education, rewarding teachers, including courses on empathy, cooperation, and social responsibility in the curriculum,

incorporating altruism into values education, organizing relevant activities, and ensuring that teachers adopt such behaviors.

Giriş

Diğergamlık kelimesi Osmanlıca kökenli olup “diğer” (başkası) ve “gam” (keder, üzüntü) kelimelerinin birleşiminden oluşur. Kelime, başkalarının kaygılarını ve dertlerini önemseyen, onları kendi çıkarlarının önüne koyan tutumu ifade eder. Türkçe de özellikle felsefi ve ahlaki bağlamlarda “altruizm” kavramının karşılığı olarak kullanılır. Günümüzde, “özgecilik”, “fedakârlık” ve “başkalarını düşünme” gibi anlamlara gelir. Altruizm kelimesi, Latince “alteri” (başkası, diğeri) kökünden gelir ve Fransız filozof Auguste Comte tarafından 19. Yüzyılda türetilmiştir. Comte, “altruisme terimini bencilliğin (egoizmin) karşıtı olarak kullanmış ve bireyin başkalarının iyiliğini kendi çıkarlarından üstün tutmasını ifade eden bir ahlaki ilke olarak tanımlamıştır (Comte, 1875). Comte, bireylerin egoizm doğrultusunda eylemde buldukları zaman sadece kişisel çıkar ve kişisel memnuniyet arama eğilimi gösterdiklerini belirterek, özgecilik ve egoizm arasında bir karşıtlık olduğunu belirtir. Bu terim daha sonra felsefe, psikoloji, ekonomi ve biyoloji alanlarında yaygınlaşarak, bireyin kendi çıkarlarını gözetmeden başkalarına yardım etme eğilimini tanımlayan bir kavram haline gelmiştir. Leeds (1963) özgeciliği en azından bir diğer kişiye yararlı olabilen, gönüllü gerçekleştirilen, kişinin hemen bir ödül elde etme beklentisi ile güdülenmeyen bir davranış olarak kabul etmektedir.

Hobbes’un “insan insanın kurdudur”, düşüncesinin karşısında yer alan diğergamlık günümüz toplumlarında bireyselleşmenin artmasıyla kapitalizmin yaygınlaşmasıyla birlikte varlığını sürdürmesi gereken önemli değerler arasında yer almaktadır.

Kemal Sayar’a göre bize bir faydası olmasa, hatta kimileyin bizim çıkarlarımıza aykırı olsa dahi başka insanların iyilik ve esenliğini gözetmeye diğergamlık denir. İyi ve diğergam insanlar, başkasının ilk bakışta bir yabancı gördüğü kişide dost bir insan evladı görür. Diğergamlık, başkalarının iyiliğine kendi başına bir amaç olarak yönelmek, zihninde başka hiçbir güdü taşımaksızın ötekine yardım etmeye soyunmaktır. Diğergam insan başkasından ödül beklemediği gibi, yeri geldiğinde karşındakine yardımcı olabilmek için kendisini riske dahi atabilir. Burada başkalarının iyiliği tek başına bir hedefdir. İyi niyet diğergamlığın bir parçasıdır ama yetmez, onun eylemle taçlanması ve bir sızıyı dindirmek için harekete geçebilmesi gerekir. Yani diğergam kişinin belirli bir hedefi olmalı ve bu hedef ötekinin iyiliğini temin etmeyi amaçlamalıdır. Diğer insana değer vermek ve onun durumuyla ilgilenmek, diğergamlığın iki temel bileşenidir (Livaneli ve Göksel,2020).

Francis Hutcheson, 1694-1746 yılları arasında yaşamış önemli bir İskoç düşünürdür. Hutcheson’un ahlak felsefesi ile ilgili düşünceleri ile özgecilik arasındaki ilişkinin temelinde filozofun “iyilikseverlik” ilkesinin yattığı söylenebilir. Özellikle Hobbes’un düşüncesinde olduğu gibi, insanların doğuştan kötü olduğu fikrine şiddetle karşı çıkan Hutcheson, egoist ahlak teorilerini eleştirerek insanın doğuştan erdeme sahip olduğunu söyler. Bu erdem yardımseverlik ilkesi, bu erdemi ayırt etmemizi sağlayan güç ise ahlak duygusudur. İyilikseverlik ilkesi her insanda vardır ve insanların sadece kendi isteklerine göre eylemde bulunmasını engelleyerek onların, diğer insanların isteklerine göre de eylemde bulunmalarını sağlar. Hutcheson’un bütün bu düşünceleri, özgeciliğin duygu temelli bir şekilde nasıl mümkün olabileceğini göstermiş ve böylelikle de özgecilik düşüncesinin gelişimine katkıda bulunmuştur (Günör, 2014).

Hoffman (1979), özgeciliği kişinin kendi çıkarını bilinçli olarak gözetmeksizin başkalarının iyiliğini destekleyen yardım etme veya paylaşma gibi davranışlar olarak tanımlarken; Monroe (1996), özgeciliği bireyin kendi iyiliği açısından bir fedakârlık riski taşısa bile, başkasına fayda sağlamayı amaçlayan davranış olarak tanımlamıştır. Özgeciliğin en popüler kavramsallaştırılması, süreç veya olaydan fayda gören/görececek kişinin ödülü için, fayda sağlayan davranışı sergileyen kişinin kendisini düşünmeden harekette bulunmasıdır. Bu durum en basit anlatımı ile gerçekleştirilen yardımsever hareketten, özellikle ödül ve kişisel çıkar beklenmemesidir (Karadağ ve Mutağçılar, 2009).

Thomas Nagel, diğergamlığın yalnızca adalet duygusu, ödül beklentisi ya da sempatiden kaynaklanan duygusal bir eğilim olmadığını; aynı zamanda rasyonel bir temele sahip olduğunu ileri sürer. Nagel’e göre bireyler, başkalarının iyiliğini gözetmeyi yalnızca duygusal güdülerle değil, rasyonel düşünmenin bir sonucu olarak da benimsemelidir. Bu doğrultuda diğergamlık, akılcılıkla çelişen bir etik yönelim değil; aksine rasyonel düşüncenin zorunlu bir uzantısıdır. Dolayısıyla Nagel’in yaklaşımında diğergamlık ve rasyonellik, birbirinden bağımsız değil; içsel olarak bağlantılı ve bütünleşik kavramlar olarak ele alınır (Nagel, 1970).

Comte’un hayal ettiği toplum, herkesin özgeci duygulara sahip olduğu bir toplumdur. Bu toplumu gerçekleştirmek için insanlığın çalışması gereklidir. Fakat bu çok zordur. Bu zorluğu gören Comte, toplumda özgeci duyguların yaygınlaşması için yollar aramış ve araştırmaları sırasında kadınların özgeci duygulara daha kolay sahip olduğunu

gözlemlemiştir. Ona göre kadınların bu özelliğinin nedeni onların annelik içgüdüleridir. Comte'a göre kadınlar erkeklerden daha çok özgecirdirler (Horowitz, 2005). Kültürel olarak toplumun kadınlara atfettiği özellikler kadınların özgeci davranmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü kadına bu toplumun ya da kültürün devamını sağlayacak bireyler yetiştirmek, ailesindeki bireylere destek olmak gibi sorumluluklar verilmektedir. Kadına toplumsal cinsiyet rolünün getirdiği bir özellik olarak da özgecilik olduğu düşünülmektedir (Avşaroğlu ve Nurkoyuncu, 2021)

İnsan eylemlerine ilişkin özgecilik düşüncesi, ahlak felsefesinin temel kavramlarından biri olan erdem anlayışıyla yakından ilişkilidir. Nitekim erdemli olarak değerlendirilen davranışların önemli bir kısmı, bireyin kendi çıkarlarından ziyade başkalarının çıkarlarını gözeterek gerçekleştirdiği eylemleri kapsamaktadır. Bu tür eylemler, özgeci nitelik taşır. Ridley'in de belirttiği üzere, toplum tarafından değer verilen iş birliği, fedakârlık, cömertlik, sempati, nezaket ve özveri gibi erdemlerin tamamı, doğrudan diğer bireylerin iyilik hâliyle ilgilidir (Ridley, 2023).

Özgeci bakış açısına göre ahlaki eylemler, bireyin kendi çıkarlarını gözetmeksizin, başkalarının yararını önceleyerek gerçekleştirdiği fedakâr eylemlerdir. Bu yaklaşım, özellikle Kant'ın etik sistemiyle belirli noktalarda örtüşmektedir. Kant, ahlaki eylemleri bireysel çıkarlardan bağımsız olarak, salt ödev bilinciyle gerçekleştirilen eylemler olarak tanımlar. Dolayısıyla Kantçı etik, eylemleri bireysel ilgilerin güdülediği anlayışa karşı çıkararak, ahlakiliği özgecilikle örtüşebilecek bir biçimde temellendirir. Her ne kadar Kant, insan davranışlarının diğerlerinin ilgileriyle güdüldüğünü doğrudan savunmasa da; onun evrensel geçerlilik taşıyan ödev anlayışı ve ahlaki ilkeleri, tüm insanları kapsayan bir yönelim içerdiği için özgecilik düşüncesine kapı aralamaktadır (Günör, 2014).

Literatür incelendiğinde Wardiningsih ve Adiningrum (2022), hemşirelik öğrencilerinin diğergamlık hakkındaki algılarını incelediği çalışmada diğergamlığın insanı daha iyi bir birey yapması, diğergamlığın bir sorumluluk biçimi olarak algılandığı belirlenmiştir. Ayrıca, diğergam davranış sergilemenin hem yardım eden hem de yardım alan kişiler için birçok olumlu fayda sağladığı belirtilmektedir. Ekşi, Sayın ve Çelebi (2016) çalışmasında üniversite öğrencilerinin özgecilik ve otantiklik seviyelerinin incelemişlerdir ve sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin özgecilik ile otantiklik seviyeleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. İşmen ve Yıldız (2005), öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumlarının özgecilik ve atılganlık düzeyleri açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda yüksek düzeyde özgeci olanların düşük düzeyde özgeci olanlara göre öğretmenliğe ilişkin daha olumlu tutuma sahip oldukları, atılgan olan kişilerin çekingen olanlara göre daha özgeci oldukları belirlenmiştir. Sağlık sektöründe çalışan katılımcıların özgecilik seviyelerinin belirlendiği çalışmada özgecilik düzeyi yüksek olan sağlık çalışanlarının işyerlerine yönelik bağlılıklarının da daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Özcan, Doğan ve Erkasap, 2025). Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri, gönüllü motivasyonları ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin gönüllü motivasyonu ile özgecilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Artan, Taşçı ve Başçılar, 2018).

Özgecilik, toplumda gönüllülük, hayırsever destek ve günlük olarak gerçekleştirilen rastgele iyilik eylemleriyle kendini gösterir. Öğrencilerin özgecilik sergilemesini istiyorsak, öncelikle onlara özgeciliğin ne olduğunu tanımlarında yardımcı olmalı, başkalarının duygularına yönelik farkındalıklarını artırmalı, yardım etme konusunda kendi kişisel değerlerini ve tarzlarını geliştirmelerine destek olmalı ve kendi yardım etme yetkinlikleri hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır, bu noktada öğretmenlerin rolü önemlidir. Özgecilik kendi çıkarını düşünmeden başkalarının ilgilerini düşünmek olarak düşünüldüğünde özgeci eylemlerin toplumun gelişmesinde ve evrensel ahlak ilkeleri bağlamında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu değerın içselleştirilmesi ve geliştirilmesinde ayrıca özgeci davranış geliştirme açısından öğretmenlerin ne düşündükleri öğretmenlerin gözünden ele alınarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda

1. Öğretmenlerin özgecilik (diğergamlık) hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Özgecilik (diğergamlık) ne kadar ve neden önemlidir, faydaları nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma öğretmenlerin özgecilik (diğergamlık) kavramına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Nitel araştırma bir olguyu katılımcıların bakış açısından anlamayı amaçlamaktadır (Merriam ve Grenier, 2019). Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseninde yapılmıştır. Fenomenoloji, bir fenomenin bireyin veya belli bir grubun deneyimleridir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Bu çalışmada da öğretmenlerin gözünden özgecilik algılarını belirlemek amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 öğretim yılında çeşitli branşlarda görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle farklı cinsiyet, branş, kıdem yılına sahip ve sosyo-ekonomik özellikler açısından farklı okullarda görev yapan öğretmenlerden oluşmuştur. Maksimum çeşitlilik örneklemede amaç, örnekleme çalışılan bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Tablo 1. Çalışma Grubunun Özellikleri

Katılımcı No	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Kıdem/Yıl	Branş
1	Erkek	32	9	Matematik
2	Erkek	42	19	Fizik
3	Erkek	39	16	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
4	Erkek	35	11	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
5	Erkek	33	10	Edebiyat
6	Erkek	44	20	Matematik
7	Erkek	39	16	Sosyal Bilgiler
8	Kadın	31	8	Sınıf Öğretmenliği
9	Erkek	29	6	Sınıf Öğretmenliği
10	Kadın	26	2	Sınıf Öğretmenliği
11	Kadın	28	2	Sınıf Öğretmenliği
12	Erkek	32	4	Sınıf Öğretmenliği
13	Erkek	27	2	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
14	Erkek	27	4	Matematik
15	Erkek	37	13	Sınıf Öğretmenliği
16	Kadın	29	7	İngilizce
17	Kadın	34	8	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
18	Erkek	29	6	Sınıf Öğretmenliği
19	Kadın	32	11	Sınıf Öğretmenliği
20	Kadın	30	4	Okul Öncesi
21	Kadın	29	4	İngilizce
22	Erkek	30	6	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
23	Erkek	35	7	Sınıf Öğretmenliği
24	Erkek	35	10	Sınıf Öğretmenliği
25	Erkek	32	5	Okul Öncesi
26	Kadın	36	12	Sosyal Bilgiler
27	Erkek	26	4	Türkçe
28	Kadın	30	8	Matematik
29	Erkek	34	5	Bilişim Teknolojileri
30	Erkek	40	18	Sınıf Öğretmenliği
31	Erkek	30	5	Sınıf Öğretmenliği

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya 10 kadın, 21 erkek olmak üzere toplam 31 öğretmen katılmıştır. Katılımcılar, sınıf öğretmeni (n=11), matematik öğretmeni (n=5), rehberlik ve psikolojik danışmanlık (n=4), okul öncesi öğretmeni (n=2), İngilizce öğretmeni (n=2), sosyal bilgiler öğretmeni (n=2), Türkçe öğretmeni (n=1), fizik öğretmeni (n=1), edebiyat öğretmeni (n=1), bilişim teknolojileri öğretmeni (n=1), din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni (n=1) olmak üzere farklı branşlardaki öğretmenlerden oluşmaktadır. Çalışmaya 25-40 yaş aralığında 39 öğretmen, 40 yaş üstünde 2 öğretmen katılım sağlamıştır. Çalışmaya, mesleki kıdem yılı olarak 1-5 yıl arasında 11 öğretmen, 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip 11 öğretmen, 11- 15 yıl mesleki kıdeme sahip 4 öğretmen, 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip 5 öğretmen katılım sağlamıştır.

Çalışmanın Etik Boyutu

Bu araştırmanın Etik Kurul İzni, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 17/04/2025 tarih ve 21 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler katılımcılara ilişkin demografik özelliklerin belirlenmesi için geliştirilen kişisel bilgi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formunda öğretmenlerin özgeçmiş (diğer gamlık) hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaya yönelik sorulara yer verilmiştir. Soruların

hazırlanmasında literatür incelenmiş ve soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme formu eğitim bilimleri alanında uzman iki kişinin görüşüne başvurularak son hali verilmiştir. Görüşme formu beş adet sorudan oluşmaktadır. Verilerin toplanma sürecinde katılımcılar gönüllülük esasına göre oluşturulmuştur. Görüşmeler katılımcılardan yazılı belge olarak toplanmıştır. Görüşme soruları aşağıdaki gibidir:

1. Özgecılık (diğergamlık) sizin için ne ifade ediyor? Diğergamlık denilince ne anlıyorsunuz?
2. Özgeci (diğergam) insanların hangi özellikleri bulunmaktadır?
3. Günümüz toplumunda özgecılık (diğergamlık) ne kadar ve neden önemlidir?
4. Özgeci (diğergam) olmanın faydaları nelerdir?
5. Eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmak nasıl sağlanabilir?

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler nitel çözümleme teknikleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Temalar belirlenirken görüşme formundaki sorulardan oluşturulmuştur. Özgecılık (diğergamlık) algıları, özgeci (diğergam) insanların özellikleri, özgeciliğin (diğergamlığın) önemi, özgeci (diğergam) olmanın faydaları, eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmak şeklinde temalar belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin açıklamaları üzerinden doğrudan alıntılar kullanılarak her bir öğretmen Ö1, Ö2,... şeklinde gösterilerek aktarılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma sorularına uygun olarak ele alınan verilerin çözümlenmesiyle elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin “özgecılık (diğergamlık) algıları”, “özgeci (diğergam) insanların özellikleri”, “özgeciliğin (diğergamlığın) önemi”, “özgeci (diğergam) olmanın faydaları”, “eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmak” şeklinde temalara ilişkin başlıklar altında sunulmuştur.

Özgecılık (diğergamlık) algıları

Öğretmenlere, “özgecılık (diğergamlık) sizin için ne ifade ediyor? Diğergamlık denilince ne anlıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin yöneltilen soruya vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda özgecılık (diğergamlık) denilince “hiçbir karşılık beklemeden iyilik yapmak”, “herhangi bir çıkar gözetmeksizin yardım etmek”, “kişinin toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarının önünde tutması”, “koşulsuz fedakârlık” ve “başkalarını düşünmek” gibi bulgular elde edilmiştir. Öğretmenlerin diğergamlıkla ilgili görüşlerini incelediğimizde diğergamlık öğretmenlerin zihinlerinde hiçbir karşılık ve ödül beklemeden başkalarına iyilik yapmak, herhangi bir çıkar gözetmeksizin yardım etmek, kişinin toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarının önünde tutmak ve aynı zamanda koşulsuz fedakârlık olarak düşünüldüğü, başkalarının dertleriyle, sıkıntılarıyla üzelebilen insanları çagrıştırdığı görülmektedir.

Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Bireyin herhangi bir çıkar gözetmeden, dışarıdan ödül beklemeden hatta bazen de bir bedel ödeyerek diğer bireylerin veya toplumun iyiliği uğruna fedakârlıkta bulunmasını prensip ettiği tutum aklıma geliyor. Diğer insanlara maddi veya manevi kişisel çıkar gözetmeksizin yararlı olmaya çalışmasını ifade ediyor (Ö1)”.

“Diğergamlık kişinin, toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarının önünde tutması. Bir başka deyişle toplum adına kendini feda etme. Aslında kişi bu özelliğiyle bir nevi yüksek menfaatlerini de koruma altına alıyor. Çünkü bir toplum ne kadar iyiye giderse bireyin refahı her alanda iyiye gider (Ö8)”.

“Diğergamlık hiçbir karşılık beklemeden iyilik yapabilmektir. Hiçbir çıkar gözetmeden faydalı olma isteğidir. Dışsal motivasyon ile değil, içsel motivasyon ile davranış sergilemektir (Ö9)”.

“Diğergamlık kendisinden çok diğer bireyleri düşünmek, çıkarsız ve bir beklenti içinde olmadan. Diğergamlık denilince koşulsuz fedakârlık gelir aklıma (Ö12)”.

“Diğergamlık, benim için bir başkasının iyiliğini kendi çıkarından önce düşünebilmek demek. Empatiyle hareket etmek “ben olsam ne hissederdim?” diye sorabilmek bu anlayışın temelidir. Küçük bir iyiliğin, samimiyetin ve içtenliğin bir başkasının hayatında büyük etkiler yaratabileceğini bilmektir (Ö17)”.

“Diğergamlık benim için başkalarının ihtiyaçlarını kendi çıkarlarından önce düşünebilmek, empati kurarak yardım etmeye istekli olmak demektir. Karşılık beklemeden yapılan iyilikleri, toplumsal dayanışmayı ve insan olmanın özünü yansıtır. Bireylerin birbirine destek olduğu bir toplumda güven, saygı ve huzur ortamı oluşur. Bu nedenle diğergamlık, hem insani hem de ahlaki bir sorumluluk olarak benim için çok anlamlıdır (Ö2)”.

“Sadece kelime bazlı düşüncecek olursam “diğergamlık” diğerleri yani başkaları için gam, tasa duymak anlamına geliyor olabilir diyebilirim. Başkalarının dertleriyle sıkıntılarıyla üzülebilen tasalanabilen insanlara diğergam deniyor diyebilirim (Ö30)”.

Özgeci (diğergam) insanların özellikleri

Öğretmenlere, “özgeci (diğergam) insanların hangi özellikleri bulunmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin yöneltilen soruya vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenler özgeci (diğergam) insanların empatik, fedakâr, başkalarının iyiliğini düşünen, yararlı, alçakgönüllü, yardımsever, bencil olmayan, anlayışlı, iyi niyetli, hümanist, sorumluluk sahibi, merhametli, sabırlı, ahlaki değerleri önemseyen, adalet duyguları gelişmiş, başka insanların ve toplumun sorunlarına duyarlı, başkalarının çıkar ve menfaatinin kendi çıkar ve menfaatinin üstünde tutan, karşılıksız seven ve hoşgörülü olma gibi özelliklere sahip olduklarını düşünmektedirler. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Anlayışlı olurlar, karşısındaki duygularını düşüncelerini önemser ve bencilce tavırlardan uzak dururlar (Ö4)”.

“En büyük özellikleri fedakârlıktır. Bu insanlar aynı zamanda hümanisttir (Ö10)”.

“Özgeci insanlar çıkarıcı bir kişiliğe sahip değillerdir. Etrafındaki insanlara yararlı olmaya çalışırlar. Yaptıkları herhangi bir iş için övünüp bu işin lafını etmezler (Ö14)”.

“Fedakâr olurlar. Yardımsever ve sorumluluk sahibidirler. Özellikle toplum yararına olan gönüllülük faaliyetlerine katılabilirler (Ö16)”.

“Empati yeteneği yüksek insanların, diğergamlığa daha meyilli olduğunu düşünüyorum (Ö21)”.

“Baskalarının çıkar ve menfaatinin kendi çıkar ve menfaatinin üstünde tutar (Ö23)”.

“Diğergam insanlar empatik, yardımsever ve alçakgönüllüdür. Başkalarının ihtiyaçlarını kendi çıkarlarının önünde tutar. Karşılık beklemeden yardım ederler. Sabırlıdır, hoşgörülü davranırlar ve toplumsal sorumluluk taşırlar. Ayrıca, başkalarına faydalı olmak için içsel bir motivasyonla hareket ederler (Ö26)”.

“Başkasını da düşündükleri için merhametli şefkatli bir şeyi söylemeden kırk kere düşünen, iyiliği yalnızca iyilik için yapan insanlar olarak yorumlayabilirim (Ö27)”.

“Kendini bir olayın merkezine koymaktansa başkasının problemlerini hayatının merkezine koyan, değer veren, saygı gösteren, empati kurabilen karşılıksız sevebilen kişilerdir diyebilirim (Ö30)”.

Özgeciliğin (diğergamlığın) önemi

Öğretmenlere, “günümüz toplumunda özgecilik (diğergamlık) ne kadar ve neden önemlidir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin yöneltilen soruya vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlere göre özgecilik (diğergamlık) insanların kendilerini daha anlamlı hissetmelerini sağlar, topluma örnek teşkil etmesi açısından önemlidir, bireylerin çevresine karşı daha duyarlı ve empatik yaklaşmasını sağlar, toplumun iyileşmesi ve gelişmesi adına katkıları vardır, paylaşımcı bir toplum oluşturmak için, toplumsal düzen için, birlik ve beraberliğin oluşabilmesi ve toplum olarak ilerleyebilmek için, barış ve huzur içinde bir dünya için, bireylerarası güven, dayanışma ve empatiyi arttırdığı için ve daha iyi bir toplum için önemlidir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“İnsanların kendilerini daha anlamlı hissetmelerini sağlar (Ö6)”.

“Günümüz toplumu gerek ekonomik gerek sosyal gerek kültürel olsun birçok alanda ayrıştığı, tabakalaştığı bir durumda. Hal böyleyken insanların yaşamlarının bu kadar zorlaştığı dönemde bu özelliğe sahip insan sayısının artması demek toplumun ve bireyin karşılıklı birbirini olumlu yönde etkilemesi. Bireylerin çevresine karşı daha duyarlı daha empatik yaklaşmasını sağlar. Zira doğada dahi hiçbir canlı sadece kendisi için var olmamıştır. Hiçbir ağaç kendisi için çiçek açmamıştır, hiçbir çiçek kendisi için güzel kokmaz, hiçbir nehir kendisi için akmazken bireyde bir tek kendi için var olmamalıdır (Ö8)”.

“Toplum içinde yaşadığımız için başkalarını da kendisi kadar düşünme ve sevme olursa huzur ve barış ortamı artar. Kavgalar ve sürtüşmeler azalır (Ö12)”.

“Toplumsal düzen için gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü çağımızda bireysellik ve bencilik artmış durumda. İnsan sadece kendi çıkarlarını değil, başkalarının iyiliğini de gözetmesi bu durumu engelleyecektir (Ö16)”.

“Birlik ve beraberliğin oluşabilmesi ve toplum olarak ilerleyebilmek için önemlidir (Ö19)”.

“Günümüz toplumunda diğergamlık, bireyler arası güven, dayanışma ve empatiyi arttırdığı için oldukça önemlidir. Özgecilik, toplumsal huzurun sağlanmasında kriz anlarında yardımlaşmaya ve sosyal eşitsizliklerin giderilmesine katkı sağlar. Ayrıca bencilliğin arttığı bir dünyada insanları bir arada tutan temel değerlerden biridir (Ö26)”.

“Toplum biz duygusuyla oluştuğundan huzurlu ve güvenli bir yaşam biçimi ortaya çıkar. Bireyler arasındaki dayanışma ve empati duygusu güçlenir. Tüm bunların oluşabilmesi için diğergamlığın olması gerekmektedir (Ö28)”.

“Günümüz toplumunda diğergamlık belki de her zamankinden daha fazla önem taşımaktadır. Bireysellik rekabet ve tüketim odaklı yaşam tarzı birçok insanı kendi içine kapatırken, diğergamlık toplumsal dengeyi ve insani ilişkilerde samimiyeti koruyan bir değer olarak öne çıkıyor. Kısacası, diğergamlık sadece bireyler arası ilişkilerde değil, daha huzurlu ve adil bir toplumun inşasında da temel bir rol oynar (Ö29)”.

Özgeci (diğergam) olmanın faydaları

Öğretmenlere, “özgeci (diğergam) olmanın faydaları nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin yöneltilen soruya vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda özgeci (diğergam) olmanın ilişkilerin güçlenmesi, duygusal ve ruhsal gelişim, toplumsal dayanışma, iç huzurun sağlanması, manevi tatmin, güvene dayalı ilişkiler kurma, ruh sağlığının güçlenmesi ve vicdani rahatlık sağlamaya yönelik faydaları bulunmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Diğergam olmak manevi tatmin sağlar. Ancak diğergam kişinin karşılık beklemeden bu özelliğini devam ettirmesi için saygı görmesini de beklerim (Ö2)”.

“Bu özelliğe sahip insan hayatta var olmanın anlamını bulmuş insandır. Yani hem kendi için hem de toplum için yararlı olabilmiş, toplumu bir adım ileriye götürebilmek için çaba harcamış, çevresindeki sorunlara duyarsız kalmayıp çözüm arayışı içine girmiş tabiri caizse “komşusu açken tok yatmamış” insandır. Bu özellik toplumun her alanda ön plana çıkabildiği, iyi insanların toplum içinde sayısının arttığı “benden çok biz” kavramının geliştiği bir toplumu yaratır (Ö8)”.

“Diğergam olmanın hem maddi hem de manevi anlamda insanlara yararları vardır. Maddi olarak baktığımızda gelip geçici olduğumuz dünyada dünyalık nimetlere bağlılığımız olmadığının farkına varırız ve ona göre davranışlarımızı düzenleriz. Manevi olarak baktığımızda ise kişinin bencil olması ve sadece kendini düşünmesi yerine paylaşımcı ve kendi dışında olan insanların düşünmesini sağlar. Kendi ihtiyaçları yerine ya da kendinden daha fazla ihtiyacı olan birisinin ihtiyacı karşılandığında kişinin vicdanında bir ferahlık oluşturur. İç huzurla dolar. Sanki kendi ihtiyacı karşılanmış gibi sevinir (Ö13)”.

“Toplumsal dayanışmayı güçlendirir. Empati ve anlayış gibi özelliklerin gelişimini sağlar. Kendilerini daha mutlu ve anlamlı hissederler (Ö16)”.

“Diğergam olmanın hem kişi için hem de toplum için faydaları vardır. İlk olarak ilişkileri güçlendirir. İnsanlar yardımsever ve anlayışlı olduklarında sevilir ve güvenilir bulunurlar. Bu da beraberinde güçlü ilişkileri getirir. Zor zamanlarında birbirine destek olmaları dayanışmayı artırır. Çevresine olumlu örnek olur. Başkalarına ilham verebilir. Kişisel olarak iç huzur sağlar.

Kişi kendini daha mutlu ve huzurlu hisseder (Ö17)”.

“Yaptığı işten zevk alır, işe yaradığını hisseder ve vicdani olarak rahatlar (Ö25)”.

“Benim için en önemli faydası, insanın kendisini bu dünyada yalnız hissetmemesi. Çıkarıcı insanların çevresindekiler zamanla azalırken, kendisiyle birlikte başkalarını da düşünen insanlar çevresine yeni dostlar ekler. Ayrıca manevi bir huzura kavuşur (Ö27)”.

“Diğergam kişiler başkalarına yardım etmeyi sever ve bu da diğergam insanlarda kendini daha anlamlı ve huzurlu hissetmesini sağlar. Bu ruh sağlığı üzerinde olumlu bir etki yaratır (Ö29)”.

Eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmak

Öğretmenlere, “eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmak nasıl sağlanabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin yöneltilen soruya vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmak sorumlulukla, onurlu olmakla, insanlara saygıyla, fedakarlıkla, yardımlaşmayla, empati kurarak, rol model olarak, adalet ortamının oluşturulması ile, aile eğitimi ve yetişkin eğitimleriyle, öğretmenler ödüllendirilerek, programlara empati, yardımlaşma ve toplumsal sorumluluk gibi değerleri içeren dersler eklenerek, diğergamlik değerler eğitimi kapsamına alınıp etkinlikler düzenlenerek, öğretmenlerin bu davranışı kazanmasını sağlayarak oluşturulabilir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Sorumlulukla, onurlu olmakla, insanlara saygıyla, fedakarlıkla, yardımlaşmayla öğrencilere ve öğretmenlere örnek olunabilir (Ö1)”.

“Empati becerisini geliştirecek etkinlikler yapılarak veya yardımlaşma ve dayanışmayı oluşturacak bir ortam sağlayarak yapılabilir. Ya da en önemlisi rol model olarak özgeci bir topluma zemin hazırlanabilir. Aile-okul işbirliğinin çocuğun gelişiminde önemli etkileri olabileceğini düşünüyorum (Ö8)”.

“Okul ortamında bunu model olma yoluyla sağlayabiliriz. Çocuklar en çok gördüklerini öğrenir. Biz öğretmenler saygılı, yardımsever ve anlayışlı olursak öğrencilere örnek olabiliriz. Empati etkinlikleri yapılabilir. Dramalar veya grup çalışmaları yapılabilir ancak öğrencilerin her zaman bunları içselleştirmede deneyimlemekteyiz. Paylaşma ve yardımlaşma alışkanlığı için sınıf içinde eşyaları paylaşma veya daha çok ihtiyacı olan okullar için yardım kampanyaları düzenleme etkili olabilir. Olumlu davranış gösteren öğrenciler ön plana çıkarılabilir. Akran desteği öğrenciler arası desteği arttırmak için yeniden düzenlenebilir. Büyük öğrenciler küçük öğrencilere yardım eder veya kaynaştırma öğrencileri için başka öğrenciler destek olur (Ö17)”.

“Çocuklarda öncelikle empati duygusunu oturtmalıyız. Sonrasında fedakârlık duygusunu oluşturmalıyız (Ö20)”.

“Eğitim ortamlarında oluşturulacak olan adalet ortamı diğergamlığı arttıracaktır (Ö22)”.

“Eğitim ortamlarında diğergamlık, öğretmenlerin ve öğrencilerin birbirine saygı duyması, empati kurması yardımlaşmayı teşvik ile sağlanır. Öğretmenin öğrencilere vereceği grup çalışmaları ve sosyal sorumluluk projeleri ile bu davranışların gelişmesini sağlar (Ö24)”.

“Eğitim ortamlarında diğergamlık empati, yardımlaşma ve toplumsal sorumluluk bilincini geliştiren etkinliklerle desteklenebilir. Grup çalışmaları, sosyal sorumluluk projeleri ve gönüllülük faaliyetleri öğrencilere başkalarının

ihtiyaçlarını fark etme fırsatı sunar. Ayrıca öğretmenlerin örnek davranışları, kapsayıcı bir sınıf atmosferi ve değerler eğitimi gibi uygulamalar da diğergamlık duygusunun gelişmesine katkı sağlar. Bu sayede öğrenciler hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha duyarlı hale gelir (Ö26)”.

“Eğitim ortamında diğergamlığı sağlamak hem bireylerin karakter gelişimi hem de sağlıklı bir toplumsal yapı için kritik öneme sahiptir. Bu değer yalnızca ders kitaplarıyla sağlanamaz, davranışla, ortamla ve örnekle kazandırılır. Okul müfredatına empati, yardımlaşma ve toplumsal sorumluluk gibi değerleri içeren dersler eklenmeli, bu konular sadece bilgi değil yaşantı olarak da öğretilmelidir (Ö29)”.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada öğretmenlerin özgecilik (diğergamlık) hakkındaki algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Özgecilik (diğergamlık) sizin için ne ifade ediyor? Diğergamlık denilince ne anlıyorsunuz? Özgeci (diğergam) insanların hangi özellikleri bulunmaktadır? Günümüz toplumunda özgecilik (diğergamlık) ne kadar ve neden önemlidir? Özgeci (diğergam) olmanın faydaları nelerdir? Eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmak nasıl sağlanabilir? Soruları sorularak öğretmenlerin verdikleri cevaplar çözümlenerek, özgecilik (diğergamlık) algıları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenler ile yapılan görüşmeler değerlendirildiğinde özgecilik (diğergamlık) kavramı hiçbir karşılık beklemeden iyilik yapmak, herhangi bir çıkar gözetmeksizin yardım etmek, kişinin toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarının önünde tutması, koşulsuz fedakârlık ve başkalarını düşünmek olarak ortaya konulmuştur. Öğretmenler ayrıca kişinin toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarının önünde tutma olarak değerlendirdiği ve aynı zamanda koşulsuz fedakârlık olarak, başkalarının dertleriyle ve sıkıntılarıyla üzülebilen insanları çağırttığı görülmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğu özgecilik (diğergamlık) denilince hiçbir karşılık beklemeden iyilik yapabilmek, hiçbir çıkar gözetmeden faydalı olma isteği ve dışsal motivasyon ile değil, içsel motivasyon ile davranış sergilemek olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Hoffman (1979), özgeciliği kişinin kendi çıkarını bilinçli olarak gözetmeksizin başkalarının iyiliğini destekleyen yardım etme veya paylaşma gibi davranışlar olarak tanımlarken; Monroe (1996), özgeciliği bireyin kendi iyiliği açısından bir fedakârlık riski taşısa bile, başkasına fayda sağlamayı amaçlayan davranış olarak tanımlamış ve bu çalışma ile örtüşen tanımlamalar olduğu görülmektedir.

Öğretmenler özgeci (diğergam) insanların empatik, fedakâr, başkalarının iyiliğini düşünen, yararlı, alçakgönüllü, yardımsever, bencil olmayan, anlayışlı, iyi niyetli, hümanist, sorumluluk sahibi, merhametli, sabırlı, ahlaki değerleri önemseyen, adalet duyguları gelişmiş, başka insanların ve toplumun sorunlarına duyarlı, başkalarının çıkar ve menfaatinin kendi çıkar ve menfaatinin üstünde tutan, karşılıksız seven ve hoşgörülü olma gibi özelliklere sahip olduklarını vurgulamışlardır. Kemal Sayar’a göre bize bir faydası olmasa, hatta kimileyin bizim çıkarlarımıza aykırı olsa dahi başka insanların iyilik ve esenliğini gözetmeye diğergamlık denir. Diğergamlık, başkalarının iyiliğine kendi başına bir amaç olarak yönelmek, zihninde başka hiçbir güdü taşımaksızın ötekine yardım etmeye soyunmaktır (Livaneli ve Göksel, 2020). Bu çalışmaya baktığımızda öğretmenlerin başkalarının sorunlarına duyarlı, başkalarının çıkar ve menfaatinin kendi çıkar ve menfaatinin üstünde tutan özelliklere sahip olduklarını düşünceleri benzer özelliklerle tanımlanmıştır. Ayrıca iyi niyet diğergamlığın bir parçasıdır ama yetmez, onun eylemlerle taçlanması ve bir sızıyı dindirmek için harekete geçebilmesi gerekir. Yani diğergam kişinin belirli bir hedefi olmalı ve bu hedef ötekinin iyiliğini temin etmeyi amaçlamalıdır. Diğer insana değer vermek ve onun durumuyla ilgilenmek, diğergamlığın iki temel bileşenidir şeklinde görüşle örtüşen görüşlerdir (Livaneli ve Göksel,2020).

Öğretmenler özgeci (diğergam) olmanın ilişkilerin güçlenmesi, duygusal ve ruhsal gelişim, toplumsal dayanışma, iç huzurun sağlanması, manevi tatmin, güvene dayalı ilişkiler kurma, ruh sağlığının güçlenmesi ve vicdani rahatlık sağlamaya yönelik faydaları bulunmaktadır. Leeds (1963) özgeciliği en azından bir diğer kişiye yararlı olabilen, gönüllü gerçekleştirilen, kişinin hemen bir ödül elde etmesi beklentisi ile güdülenmeyen bir davranış olarak kabul etmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğu özgeci (diğergam) olmanın hem maddi hem de manevi anlamda insanlara yararları olduğunu düşünmektedirler. Manevi olarak kişinin bencil olması ve sadece kendini düşünmesi yerine paylaşımcı ve kendi dışında olan insanları düşünmesini sağlar. Kendi ihtiyaçları yerine ya da kendinden daha fazla ihtiyacı olan birisinin ihtiyacı karşılandığında kişinin vicdanında bir ferahlık oluşacağını, iç huzurla dolacağını, kendi ihtiyacı karşılanmış gibi sevineceğini belirtmişlerdir. Ayrıca toplumsal dayanışmayı güçlendirdiği, empati ve anlayış gibi özelliklerin gelişimini sağladığını ve bireylerin kendilerini daha mutlu ve anlamlı hissetmelerine fayda sağlayacağını düşünmektedirler. Diğergam olmanın hem kişi için hem de toplum için faydaları olduğunu ilişkileri güçlendirdiğini, zor zamanlarında birbirine destek olmaları dayanışmayı arttırdığını, yaptığı işten zevk aldığını, işe yaradığını hissedip ve vicdani olarak rahatladıkları ve bunun da ruh sağlığı üzerinde olumlu bir etki yarattığı görüşleri ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Wardiningsih ve Adiningrum (2022), hemşirelik öğrencilerinin diğergamlık hakkındaki algılarını incelediği çalışmada diğergamlığın insanı daha iyi bir birey yapması, diğergamlığın bir sorumluluk biçimi olarak algılandığı belirlenmiştir. Ayrıca, diğergam davranış sergilemenin hem yardım eden hem de yardım alan kişiler için birçok olumlu fayda sağladığı sonuçları bu çalışma ile örtüşmektedir.

Öğretmenlere göre özgecilerlik (diğergamlık) insanların kendilerini daha anlamlı hissetmelerini sağlar, topluma örnek teşkil etmesi açısından önemlidir, bireylerin çevresine karşı daha duyarlı ve empatik yaklaşmasını sağlar, toplumun iyileşmesi ve gelişmesi adına katkıları vardır, paylaşımcı bir toplum oluşturmak için, toplumsal düzen için, birlik ve beraberliğin oluşabilmesi ve toplum olarak ilerleyebilmek için, barış ve huzur içinde bir dünya için, bireylerarası güven, dayanışma ve empatiyi arttırdığı için ve daha iyi bir toplum için önemlidir. Öğretmenlerin çoğunluğu özgecilerliğin (diğergamlık) toplumsal düzen için gerekli olduğunu çağımızda bireysellik ve bencillik artmış olması sebebiyle insanın sadece kendi çıkarlarını değil, başkalarının iyiliğini de gözetmesinin, birlik ve beraberliğin oluşabilmesi ve toplum olarak ilerleyebilmek için önemli olduğunu düşünmektedirler. Günümüz toplumunda diğergamlık, bireyler arası güven, dayanışma ve empatiyi arttırdığı için oldukça önemlidir. Özgecilerlik, toplumsal huzurun sağlanmasında kriz anlarında yardımlaşmayı ve sosyal eşitsizliklerin giderilmesine katkı sağlaması açısından önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenler, eğitim ortamlarında özgeci (diğergam) olmak sorumlulukla, onurlu olmakla, insanlara saygıyla, fedakarlıkla, yardımlaşmayla, empati kurarak, rol model olarak, adalet ortamının oluşturulması ile, aile eğitimi ve yetişkin eğitimleriyle, öğretmenler ödüllendirilerek, programlara empati, yardımlaşma ve toplumsal sorumluluk gibi değerleri içeren dersler eklenerek, diğergamlık değerler eğitimi kapsamına alınıp etkinlikler düzenlenerek, öğretmenlerin bu davranışı kazanmasını sağlayarak oluşturulabileceği sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu empati becerisini geliştirecek etkinlikler yapılarak veya yardımlaşma ve dayanışmayı oluşturacak bir ortam sağlayarak yapılabileceğini ya da en önemlisi rol model olarak özgeci bir topluma zemin hazırlanabileceği görüşünü vurgulamışlardır. Okul müfredatına empati, yardımlaşma ve toplumsal sorumluluk gibi değerleri içeren derslerin eklenmesi gerektiğini, bu konuların sadece bilgi değil yaşantı olarak da öğretilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Sonuç olarak özgecilerlik (diğergamlık) toplumsal birliğin ve beraberliğin olduğu bir zemine katkı sunmaktadır. Özgeci (diğergam) özgecilerliği kişinin kendi çıkarını bilinçli olarak gözetmeksizin başkalarının iyiliğini destekleyen yardım etme veya paylaşma gibi davranışlar olarak düşünüldüğünde başkasına fayda sağlamayı amaçlayan davranışın bireyin psikolojik açıdan iyi hissetmesine ve aynı zamanda bireyin başkalarını düşünerek, onlara faydalı olarak yaşam amaçlarından biri haline gelmesiyle içsel huzur yaşaması ile empati, yardımlaşma, dayanışma gibi değerlerin gelişimine de katkı sunmaktadır.

Öneriler

Toplumda özgecilerliğin (diğergamlığın) gelişmesi kendi çıkarını gözetmeksizin başkalarının iyiliğini düşünmesi birey olarak hem kendine hem de topluma faydalı bireyler yetiştirilmesi açısından önemlidir. Bu açıdan bakıldığında bencillikten sıyrılarak ötekini düşünmenin bireyin kendi refahı açısından bakıldığında bir değer olarak ele alınmalıdır. Özgecilerliğin (diğergamlığın) gelişimini destekleyici etkinliklerin olduğu dersler ile, örnek olaylarla ve hikayelerle okullarda değerler eğitimi kapsamında ele alınmalıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Artan, T., Taşci, A., & Başçılar, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin gönüllü olma motivasyonları ile özgecilerlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(26), 2483-2493.
- Avşaroğlu, S., & Nurkoyuncu, S. (2021). Kadınlar ve özgecilerlik. *Social Sciences Studies Journal*, 7(85), 3075-3085.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz*. (A. Alpay, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Comte, A. (1875). *System of positive Polity*. London: Longmans, Green and Co., 2.
- Ekşi, H., Sayın, M., & Demir Çelebi, Ç. (2016). Üniversite öğrencilerinin özgecilerlik ve otantiklik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 79-102.
- Günör, R. B. (2014). Modern Ahlak Felsefesinde Özgecilerlik. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

- Hoffman, M. L. (1978). Psychological and biological perspectives on altruism. *International Journal of Behavioral Development*, 1(4), 323-339.
- Horowitz, M. C. (2005). *New dictionary of the history of ideas*. United States of America: Thomson Gale.
- İşmen, A. E., & Yıldız, S. A. (2005). Öğretmenliğe ilişkin tutumların özgecilik ve atılganlık düzeyleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42(42), 151-166.
- Karadağ, E., & Mutağçılar, I. (2009). Prososyal davranış ekseninde özgecilik üzerine teorik bir çözümleme. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*(8), 41-69.
- Leeds, R. (1963). Altruism and the norm of giving. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 9(3), 229-240.
- Livaneli, Z., & Göksel, A. (2020). İyiliği Düşünmek. İletişim.
- Merriam, S. B., & Grenier, R. S. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. Jossey Bass.
- Monroe, K. R. (1996). *The Heart of altruism*. Englewood Cliffs, NJ: Princeton Press.
- Nagel, T. (1970). *The Possibility of altruism*. Oxford: Clarendon Press.
- Özcan, A., Doğan, D. S., & Erkasap, A. (2025). Özgecilik ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişki: sağlık sektörü örneği. *The Journal of International Scientific Researches*, 10(1), 01-17.
- Ridley, M. (2023). *Erdemin kökenleri*. (E. Yücesoy, Çev.) Yapı Kredi Yayınları.
- Wardaningsih, S., & Adiningrum, I. (2022). Nursing students' perceptions and attitudes about altruism. *Jurnal Aisyah: Jurnal Ilmu Kesehatan*, 7(3), 907-912.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.